

Educació en Comunicació

Francesc-Josep Deó

El desenvolupament curricular de l'Educació en Comunicació (EC) en els centres docents s'ha trobat, i es troba, amb enormes dificultats per implementar-lo d'una forma generalitzada. Malgrat els avantatges¹ que aporta el treball i l'estudi dels mitjans de comunicació a l'aula, la LOGSE **no** ha donat gaires possibilitats de desenvolupar l'EC d'una forma global, i molt menys, ha creat un espai específic com a àrea, ni a Primària ni a Secundària. Ara, la nova "Ley de Calidad" que el Govern de l'Estat prepara tanca les portes i les vies que fins ara s'havien utilitzat per introduir l'Educació en els mitjans de comunicació a les aules.

Fins ara, tant a Primària com a Secundària, el voluntarisme del professorat ha estat el motor del desenvolupament i de la integració curricular de l'Educació en Comunicació. En l'Educació Infantil i Primària n'ha estat més fàcil el desplegament i s'han introduït activitats relacionades amb l'Educació audiovisual o amb la comunicació en general, gràcies a l'estructura, el funcionament i l'organització que tenen les escoles de Primària (flexibilitat d'horaris, pocs professors per curs, l'estructura del treball pedagògic, etc.).

Aquesta "ductilitat" del sistema a Infantil i Primària ha fet que la mateixa proposta de desplegament (Maquinay 1994) publicada pel PMAV (ara Servei de Mitjans Audiovisuels) estigui molt desenvolupada i pautada, i per tant tingui una fàcil aplicació. Així, a través de l'Eix transversal o la integració en les àrees d'aquesta etapa educativa, ha estat molt més fàcil d'aplicar-la que a Secundària.

EC a l'Educació Secundària

A Secundària, el professorat que ha volgut desenvolupar l'Educació en Comunicació ha hagut d'utilitzar les escaletes que li ha permès el sistema educatiu i sobretot comptar amb una gran dosis del voluntarisme del que comentàvem abans. Altres factors laterals, però no

¹ La utilització didàctica dels mitjans de comunicació en l'aula han demostrat que potencien diferents habilitats cognitives. Així els mitjans com la premsa i la ràdio desenvolupen el llenguatge i la imaginació, mentre que els mitjans audiovisuals faciliten la comprensió, el record i potencien les habilitats visuals i espacials de l'alumnat.

menys importants, que dificulten una real integració de l'EC són la manca de dotació tecnològica dels instituts i la formació del professorat en el camp de la comunicació.

Ara com ara, a l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) no hi ha una única via -com podria ser una àrea específica- que asseguri la integració de l'educació audiovisual i l'estudi dels mitjans de comunicació en el currículum de l'ESO. Així podem trobar algunes fórmules per treballar l'Educació en Comunicació essencialment per tres vies:

- Desenvolupant-la en les àrees comunes.
- Com a Eix transversal (Educació Audiovisual).
- Com a crèdits variables.

En cap de les tres vies, però, s'assegura que **tot** l'alumnat que en acabar l'ESO tingui els coneixements necessaris per analitzar el mitjans, dominar el llenguatge radiofònic, audiovisual, etc. o poder fer una petita producció mediàtica. Veiem quines són les dificultats que trobem en la seva aplicació a les aules.

- Desenvolupament de l'EC en les àrees comunes.

Si bé el disseny curricular base d'algunes àrees comunes de l'ESO -concretament l'Educació visual i plàstica, les Llengües i la Tecnologia- recullen en els Objectius terminals aspectes relacionats amb l'Educació en Comunicació, falta una visió global.

Aquesta atomització i fragmentació d'objectius per diverses àrees² fa que no s'afavoreixi un tractament didàctic coherent i relativitza la seva importància. Algunes d'aquestes dificultats es mencionen en el document que desenvolupa l'eix transversal a l'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, on s'afirma que si bé alguns aspectes de l'educació en la imatge són presents en diverses àrees d'aprenentatge com la Llengua, les Ciències socials i l'Educació visual i plàstica, "l'extensió dels continguts de les corresponents programacions de les àrees esmentades fa que alguns temes restin solament esbossats i no acabin de tenir la consideració que es mereixen per la seva implicació en la societat actual, cada vegada més immersa en la cultura de la imatge." (Maquinay i Ripoll 1996:5)

---

² Els professorat de llengües, d'Educació visual i plàstica, de Ciències socials i de Tecnologia són els que treballen l'Educació en Comunicació ja sigui des d'una perspectiva analítica, expressiva, tècnica i/o creativa a través de la producció.

- L'Educació Audiovisual com a Eix transversal

Concretament en l'eix transversal d'educació audiovisual de Secundària es proposen cinc apartats a treballar:

- La publicitat i la propaganda.
- La comunicació audiovisual interactiva.
- El món de la televisió.
- El cinema.
- Imatges i estereotips en els mitjans de comunicació audiovisual.

Aquests cinc blocs temàtics són desplegats en 60 finalitats generals, on l'anàlisi de la televisió i dels estereotips que es construeixen i potencien a través dels mitjans ocupen gran part de l'eix transversal. Queden fora, com podem comprovar, altres aspectes de l'Educació en Comunicació com són la premsa i en certs aspectes també la ràdio.

Però l'aplicació real de l'eix transversal d'Educació Audiovisual es troba amb moltes limitacions i dificultats d'aplicació. Essencialment perquè l'esquema de l'organització escolar a l'ESO tendeix més a la verticalitat dels continguts que a la transversalitat (rigidesa en els horaris i els currículums, dificultats amb la coordinació: hi ha un professor per àrea, etc.). Així a la pràctica es fa impossible desplegar tots els eixos transversals³ sense provocar una sobrecàrrega de continguts en les àrees.

Crèdits variables

Per compensar les mancances de l'aplicació real de l'eix transversal d'educació audiovisual a l'educació Secundària i la poca atenció que se li dona en les àrees comunes, caldria oferir a l'alumnat més crèdits variables ja siguin tipificats⁴ o autoritzats per treballar l'Educació en Comunicació.

---

³ Podem relacionar nou eixos transversals: educació per al consum, educació per la pau, coeducació, educació sexual, seguretat i prevenció d'incendis, educació viària, educació intercultural, educació en les tecnologies de la informació (educació audiovisual) i educació ambiental.

⁴ El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya té reconeguts com a crèdits variables tipificats relacionats amb l'Educació en Comunicació quatre crèdits: *El vídeo, Ràdio i televisió, La imatge tecnològica i Publicitat*.

Però, com dèiem abans, aquesta via tampoc assegura que tots els alumnes d'ESO s'alfabetitzin en mitjans de comunicació. Només un reduït grup d'alumnes cursen algun crèdit relacionat amb l'Educació en Comunicació. Tot dependrà, dels crèdits que oferti l'institut, de l'itinerari curricular individual de l'alumne, de la formació del professorat d'aquell centre, etc. A més, la tendència de la franja variable tendeix a ser molt específica (vídeo, premsa, publicitat, etc.). Per tant, tornem a trobar a faltar una visió global dels mitjans de comunicació. Com podem comprovar són massa variables perquè sigui aquesta una bona via per desenvolupar l'Educació en Comunicació.

Malgrat tot, fins ara, els crèdits variables són la via més utilitzada en els instituts de Catalunya per treballar l'Educació en Comunicació, molt per sobre de l'Eix transversal d'Educació Audiovisual. Però aquesta és una porta que es tanca. Per al proper curs 2002-2003 el Departament d'Ensenyament ha retallat la variabilitat dels dos cicles de l'ESO. Així passarem de **36** crèdits variables a **16** crèdits (vegeu Annex). A més, el currículum variable -una de les aportacions més interessants de la LOGSE- entra en una fase de desaparició, ja que amb l'aplicació de la "Lei de Calidad" desapareixeran aquest tipus de crèdits.

Una d'aquestes activitats didàctiques regulades, que ens permet desenvolupar l'Educació en Comunicació a l'Educació Secundària poden ser els crèdits de síntesi. Les possibilitats d'aplicació interdisciplinària -idea nuclear en el disseny dels crèdits de síntesi- de la comunicació es posen de manifest quan es converteix en nexa d'unió de les diferents àrees, des de les Ciències socials a la Llengua, de la Tecnologia a l'Educació visual i plàstica. Aquesta és una possibilitat que desenvolupen diferents (massa pocs) centres de Secundària de Catalunya.

- Altres vies

Alguns autors proposen que l'Educació en Comunicació, atesa la seva importància, s'hauria d'incorporar al Projecte Educatiu (PEC) i fins i tot en el Pla estratègic del centre, per poder, així, garantir-ne el desenvolupament en totes les àrees, implicant-hi tot el professorat.

"En l'elaboració del projecte curricular els ensenyants podran optar per incloure-hi l'Educació audiovisual. Per tant, les orientacions que s'ofereixin en aquest document han de ser contextualitzades i concretades a partir de les característiques i possibilitats de cada centre." (Maquinay 1994:7).

Sabem, però, que són comptats els centres que incorporen l'Educació audiovisual o l'Educació en Comunicació al PEC. Les raons les hem de buscar que és aquesta una decisió que implica tot el professorat d'un centre, que l'EC encara es veu -en el millors del casos- com una educació lateral o complementària i que en no considerar-se nuclear, no s'introdueix en el PEC.

Hi ha altres propostes com la d'integrar l'Educació audiovisual o l'EC en les Competències bàsiques que tot l'alumnat hauria de tenir en acabar l'ESO. Aquesta possibilitat, recollida en un document⁵ encara en fase de discussió, situa l'Educació audiovisual en un lloc destacat en afirmar que les Competències bàsiques de l'Educació audiovisual "haurien de tenir el mateix nivell que les competències instrumentals".

Malgrat que el concepte de l'Educació audiovisual deixa fora aspectes molt importants de la Comunicació, podríem dir que de poder-se implementar aquest plantejament en el currículum seria un gran avanç en l'alfabetització del alumnat en els mitjans de comunicació. Però, sempre hi ha un però. La pregunta és: de quina forma s'aplica? Quan de temps se li dedicarà? Des de quina àrea o àrees?

Si bé el document no dóna resposta a aquestes preguntes clau, el que sí indica és que en l'elaboració de les Competències bàsiques de l'Educació Audiovisual, els autors s'han "basat en anteriors documents curriculars elaborats pel Programa de Mitjans Audiovisuais com ara el Desplegament de l'Eix Transversal d'Educació Audiovisual a l'Educació Infantil i Primària i a Secundària." Si aquesta proposta, d'un equip de professors⁶ que fa temps hi estan treballant té el mateix esperit voluntarista dels eixos transversals, està abocada al fracàs.

Una altra proposta per integrar l'Educació en Comunicació en el currículum és la de generar un espai propi, una àrea específica que englobi tot allò que fa referència a la Comunicació (premsa, ràdio, televisió, cinema, internet, etc.). Aquesta proposta, que està sent aplicada en altres països, pot ser una alternativa a un fracàs estrepitós en la integració

---

⁵ Podeu consultar les Competències bàsiques de l'Educació Audiovisual en l'adreça electrònica: <http://www.xtec.es/audiovisuais/competencies/index.html>

⁶ El document de treball està elaborat per Aurora Maquinay i Xavier Ripoll amb la col·laboració de: Rosa Aparicio, Carme Ciscart, Josep Maria Cullell, Albert Criado, Roger Llovet, Anna Mackay, Carme Ribes i Carme Terrades.

curricular de l'Educació en Comunicació, sobretot a Secundària.

No tothom hi està d'acord, però és significativa la posició d'assessors de la UNESCO -en aquest camp de l'educació- com Len Masterman que aposten per la creació d'aquesta àrea sense descartar la transversalitat al currículum. Len Masterman (1993) no tant sols proposa una educació en els mitjans de comunicació, sinó que apunta que aquesta és una forma per potenciar la participació i la democratització de la comunicació de la ciutadania.

Associacions com Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors fa temps que proposen la valoració d'aquesta via, coneixedors de les nombroses dificultats per integrar d'una forma real l'Educació en Comunicació. Dins de les "Propostes sobre educació i televisió" presentades en les *I Jornades sobre Comunicació i Educació* el novembre de 1997 ja es recollia la proposta:

"Incorporar als currículums dels diferents nivells educatius una educació en comunicació "global" que ensenyi a descodificar els missatges mediàtics i també a crear-los.

La poca atenció que rep l'educació audiovisual en el nou sistema educatiu obliga a replantejar la necessitat d'una àrea pròpia per a la Educació en matèria de comunicació, de la mateixa forma que s'han incorporat en el currículum de l'Educació Secundària Obligatoria (ESO) "noves" matèries, com són la tecnologia o la música, que ocupen un espai important en la societat actual."

(Mitjans. <http://www.pangea.org/mitjans/c10.htm>)

Més recentment la Trobada d'Educació en Comunicació, realitzada el gener de 2002, en què van participar periodistes i professorat de tots els nivells educatius, infantil, primària, secundària i també de les Facultats de Ciències de l'Educació i de Ciències de la Comunicació de la UB, UAB, URL i UdG, es va manifestar per la creació d'una nova matèria: l'Educació en Comunicació⁷.

Aquesta és una proposta no exempta de dificultats en la seva aplicació, però de ben segur és un proposta de futur. La comunicació mediàtica és cada cop més present en la nostra societat, i el seu coneixement i aprenentatge és ja una necessitat. Per tant, la integració de l'Educació en Comunicació en el currículum serà una qüestió de temps. El problema és si quan arribem a consolidar-la haurem fet tard.

---

⁷ Es poden consultar els documents de la trobada a AulaMèdia <http://www.aulamedia.org/suplement.htm>

Avui dia, la tecnologia és un nou alfabet. Si es desconeix aquest alfabet, és impossible viure en una societat tecnificada. Ja a punt d'entrar al segle XXI, en l'era de la societat digital, cada cop hi ha menys analfabets en el sentit clàssic de la paraula -tot i que encara n'hi ha molts-, però hi ha centenars de milions d'analfabets tecnològics, i des de les administracions no s'estan fent tots els esforços necessaris per resoldre-ho." (Majó 1997:36)

Dificultats i propostes

Però sigui quina sigui la via que optem per integrar-la, l'Educació en Comunicació té uns grans handicaps per ser aplicada i poder així avançar. Essencialment hi ha quatre grans aspectes sobre els quals caldria reflexionar i proposar solucions:

- A) La formació en comunicació del professorat.
- B) L'equipament tecnològic dels centres docents.
- C) La incorporació de l'anàlisi i la producció de la comunicació a les aules.
- D) Sinergia de tots els sectors implicats en l'Educació en Comunicació (educadors, pares i comunicadors).

A) Formació global del professorat

Una formació global del professorat en el camp de l'educació en comunicació és clau si volem que aquesta s'abordi des d'una perspectiva total i no tant sols parcialment. Però després d'analitzar els plans de formació, podem percebre que manca oferta de formació en l'educació en mitjans de comunicació. Possiblement perquè, moltes vegades no hi ha suficient demanda per part del professorat, la qual cosa implica que aquests tipus de cursos s'anul·len i que en propers cursos els centres de formació (ICEs i CRPs) no els ofertin.

A part de l'interès -o manca d'interès- del professorat, que ja analitzarem més endavant, la formació que s'oferta és massa especialitzada tècnicament, o dit d'una altra forma és excessivament parcial. La formació en comunicació del professorat hauria de situar-se en un punt equidistant entre:

- La formació **tècnica**: coneixement de la tecnologia que utilitzen els mitjans.
- La formació **expressiva**: domini dels llenguatges mediàtics (audiovisual, etc.)
- La formació **crítica**: aplicació de l'anàlisi crítica del contingut i de la imatge.
- La formació **didàctica**: coneixement de la pedagogia *en i amb* els mitjans.

La formació que uneix el coneixement de la tecnologia audiovisual amb l'expressió -que

podríem anomenar **eix tècnico-expressiu**- ha estat desenvolupada en els plans de formació pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i els ICEs de les respectives universitats. Encara que la pedagogia amb els audiovisuals és l'apartat que ha estat més desenvolupat en els diferents plans de formació, moltes vegades, a l'arribar a l'aula, aquesta formació es redueix a l'aplicació dels coneixements per realitzar una simple connexió del vídeo amb el monitor, per poder realitzar el visionament dels vídeos didàctics.

En canvi, altres aspectes, com serien l'aplicació didàctica de la tecnologia i de l'expressió (llenguatge audiovisual, radiofònic, periodístic, etc.) per utilitzar-la en la producció als centres hi queden menys desenvolupats, malgrat que es recullen en els plans de formació com a part de la pedagogia amb els audiovisuals.

Caldria posar més èmfasi en altres aspectes de la formació permanent del professorat tant o més importants que l'eix tècnico-expressiu, com és la formació didàctica i la formació d'anàlisi crítica que s'inclourien en l'**eix didàctico-crític**:

- Per una banda manca una visió crítica sobre les implicacions educatives i socials de la utilització de la tècnica i de la tecnologia dels mitjans. S'evitaria així la *gadgetització* i la fascinació tecnològica. És a dir, la utilització de la tecnologia per *se*, només utilitzada com *divertimento* o joc, sense una finalitat didàctica. Aquest és un error que es produeix en moltes experiències d'educació en comunicació, tant per part de l'alumnat com del professorat, moltes vegades potenciada des d'una formació excessivament tècnica que té una part del professorat.
- Per altra banda, també falta desenvolupar un aspecte important en la formació del professorat com és la lectura crítica, tant pel que fa al contingut (discurs) com a la forma (imatge fixa o en moviment, per exemple). Aquests és un aspecte de la formació que donaria elements al professorat per poder ensenyar a descodificar els textos que produeixen els mitjans. Evitaria imitacions de les estructures comunicatives a l'hora de fer produccions escolars, o si més no, ens faria conscients del calc del discurs mediàtic de les produccions escolars.

Moltes vegades aquestes mancances en la formació del professorat es donen perquè els

cursos que es realitzen en els CRPs o en els ICEs són excessivament genèrics: és a dir, tracten diferents mitjans: televisió i cinema, per exemple. O bé, van dirigit a diferents nivells educatius: Primària i Secundària, i per tant no s'adeqüen a les necessitats del professorat que realitza el curs. Així, la formació ideal en el camp de l'Educació en Comunicació seria una formació dissenyada pel professorat d'un centre docent concret, tenint en compte totes les variables: si és un centre de Primària o Secundària, el perfil de l'alumnat, la dotació tecnològica, etc. Un model de formació dissenyada i adreçada al professorat d'un mateix centre ens condueix fàcilment a una implementació del contingut que volem transmetre.

Potenciar l'assessorament audiovisual als centres

Des d'aquesta formació més "personalitzada" seria molt fàcil, si fos el cas, saltar a un altre estadi el de l'assessorament a centres docents i a projectes que el professorat volgués posar en marxa. En aquest cas caldria tenir en compte:

- el tipus de projecte que es vol implementar (contingut pedagògic),
- el mitjà que es vol utilitzar (premsa, ràdio o televisió),
- el nivell educatiu al qual va adreçat,
- l'àrea o àrees des de les quals es vol impulsar,
- l'equipament tecnològic i
- els espais disponibles al centre.

A l'hora de fer una cerca de dades en els centres docents on es realitza experiències en mitjans i malgrat l'interès pel desenvolupament d'aquest tipus d'activitats, es detecta entre el col·lectiu de mestres i de professors un desconeixement en certs aspectes de l'educació en comunicació, sobretot en l'anàlisi dels contingut i de la forma (anàlisi de l'imatge, etc.). En canvi, és l'apartat **tècnico-expressiu** el que més domina, per això, és la producció la més potenciada en l'àmbit escolar. Consegüentment, en moltes ocasions això comporta una producció escolar mimètica dels mitjans, sense cap tipus de ruptura ni en les formes ni en els continguts i amb poc o cap tipus d'anàlisi.

Per evitar-ho, caldria potenciar un assessorament de l'aplicació didàctica en els centres on es duen a terme experiències de producció i/o anàlisi en mitjans. Al mateix temps, seria convenient assessorar i ajudar altres centres que tinguin alguna iniciativa, però que per manca de formació del professorat en el camp audiovisual no l'han posada a la pràctica.

Aquest assessorament caldria prioritzar-lo per sobre d'altres aspectes que les administracions educatives han potenciat en el camp de l'audiovisual i de la formació en les zones.

Una altra forma de potenciar l'Educació en Comunicació en els mateixos centres seria la creació de la figura de l'**educomunicador**, el qual podria assessorar el professorat en el camp de la comunicació. Aquesta figura s'hauria de crear als centres docents grans, recuperant la idea del coordinador d'audiovisuals. O bé, també es podria implantar als CRP, on estaria a disposició dels centres petits que no disposessin d'educomunicador. Una altra alternativa seria la fusió de la coordinació d'informàtica i dels mitjans amb una sola figura, una persona que tindria una visió global de la comunicació en el centre, des de l'assessorament didàctic fins a la cura tècnica de l'equipament. Sigui com sigui, es fa necessària aquesta figura per poder implementar, dinamitzar i desenvolupar l'Educació en Comunicació.

B) Dotació d'equipament als centres docents

Als centres docents, comparativament amb les llars catalanes, existeix un desfasament entre la tecnologia mediàtica utilitzada en l'àmbit familiar i la tecnologia educativa que s'utilitza a escoles i instituts⁸.

"La transformació dels hàbits socioculturals en els darrers anys ha anat lligada a l'ampliació i al perfeccionament de l'electrònica de consum i a la reducció de costos. Així, en els darrers deu o dotze anys s'ha imposat un nou escenari tecnològic, en què nous aparells d'àudio i vídeo han entrat a les llars. Però és sobretot el camp de la imatge el que ha revolucionat els nostres hàbits, generant una nova cultura, la cultura audiovisual." (Deó 2000a:398)

Però ni "l'escenari tecnològic" ni l'estudi de la "cultura audiovisual" ha arribat als centres docents. Respecte a la tecnologia audiovisual amb què s'ha dotat als centres, ha estat curiosament una equipament de recepció, com són les antenes parabòliques. Per tant pedagògicament passiu i, a més, està infrautilitzat.

"(...) la instal·lació d'antenes parabòliques en els centres docents prioritza una faceta de l'ensenyament: la recepció passiva, per sobre d'una de les possibilitats

---

⁸ Podem extreure de diferents treballs de camp que l'equipament tecnològic audiovisual que hi ha als centres està per sota de les necessitats docents, tant pel que fa a la qualitat (nous formats) com a la quantitat (només un 70 per cent dels centres tenen càmera de vídeo, per exemple). Ja no parlem de DVD, tecnologia digital, etc.

didàctiques més potents en el camp de l'audiovisual com és la producció per part dels alumnes. Malauradament no s'ha dotat de forma generalitzada tots els centres de secundària -com ara s'ha fet amb la recepció per satèl·lit- d'equipament audiovisual que permeti als alumnes de tots els instituts de Catalunya la producció audiovisual escolar." (Deó 2000a:405)

Però la tecnologia educativa a l'aula no ha de servir només per a la reproducció de videogrames didàctics, sinó que ha de possibilitar la producció de documents audiovisuals, radiofònics, de revistes escolars. Si volem que a les escoles i als instituts s'introdueixi la cultura mediàtica: l'ensenyança dels mitjans de comunicació, el seu llenguatge i el seu procés de producció, s'ha de dotar als centres de l'equipament adient.

Però la realitat en els centres, quina és? La dotació de càmeres de vídeo, per exemple, en els instituts i les escoles és del tot insuficient. Aquesta situació ve donada pel que podríem anomenar una manca de "política audiovisual" de l'administració educativa en l'educació formal, una política que potenciés d'una forma decidida l'educació en comunicació. Una política que desenvolupés, com dèiem abans, una formació global del professorat i al mateix temps que dotés realment els centres, tant de Primària com de Secundària, de tecnologia audiovisual amb finalitats didàctiques. Però que sobretot dotés als centres que ja s'estan realitzant activitats d'educació en mitjans. Això comportaria que es pogués treballar amb més d'una càmera de vídeo, de la mateixa forma que els centres estan dotats de més d'un ordinador. Aquesta política audiovisual revaloraria el treball d'un sector del professorat que a dures penes està portant endavant experiències molt lloables, i en alguns casos innovadores, en el camp de l'educació en mitjans de comunicació.

Així, moltes de les càmeres utilitzades als centres -que habitualment realitzen activitats audiovisuals- són adquirides per les AMPAS -en els millors dels casos- o són cedides pel professorat i en alguna ocasió fins i tot per l'alumnat (!). Les raons les hem de buscar en la tecnologia obsoleta que hi ha en alguns centres o, pitjor encara, perquè no n'hi ha. El recurs de la càmera o càmeres que cedeixen els CRP pot ser útil per a una activitat puntual, però no quan la càmera es fa imprescindible per a una producció audiovisual que s'ha d'integrar en un crèdit comú o variable. De la mateixa manera que posem l'exemple, en aquest cas, de la càmera de vídeo, podríem parlar de taules d'àudio o d'edició.

Moltes vegades les càmeres velles són les que tenen una utilització didàctica més efectiva: són més grans i més fàcils d'utilitzar (funcions més simples). A més, el preu és

més assequible, són més resistents i, per tant, l'alumnat pot utilitzar-les sense gaire por a espatllar-les. Així, fins i tot, els nens i nenes dels primers cursos de Primària podrien utilitzar aquesta tecnologia audiovisual. Per contra, la qualitat de la imatge del projecte audiovisual es pot ressentir. Per això, serien aconsellables els sistemes més simples en nivells i cursos més baixos, on cal posar l'accent en el procés i no en el producte final. I càmeres més sofisticades (digitals) en nivells superiors, en el segon cicle de l'ESO i el Batxillerat, quan podem exigir una major qualitat del projecte: edició, realització, llenguatge audiovisual, continguts, etc.

Fascinació i negativitat

A la manca d'una política audiovisual de l'administració educativa, cal afegir el gran desconeixement que un sector del professorat té sobre les possibilitats didàctiques d'un micròfon o una càmera de vídeo. Una tecnologia, que es veu com "una joguina en mans d'adolescents", segurament per la utilització lúdica que se'n fa fora dels centres. Aquesta situació fa que, per una raó o una altra, mai és prioritari dotar de tecnologia audiovisual els centres docents.

El desconeixement de les possibilitats educatives de la tecnologia educativa se li suma la visió negativa que té un sector del professorat de la tecnologia educativa. Un col·lectiu de professionals "que se situen en l'àrea de les fòbies, mestres i professors que veuen en la televisió la causa de tots els mals: fracàs escolar, augment de la violència en els instituts, falta de concentració, etc.). Consideren l'escola com a expressió de la cultura, i la televisió com el mitjà que personalitza l'anticultura, enfrontant, així, dos llenguatges i fent-los antagònics: la lectoescriptura contra l'audiovisual, contra la televisió." (Deó 2000a:408)

Però tampoc hem de caure en la fascinació que produeix les noves tecnologies (l'últim és el millor). Perquè, si bé hi ha un col·lectiu de tecnofòbics, també "hi ha els que se situen en l'àrea de les filies, els que creuen que la tecnologia audiovisual i la informàtica ens portarà al paradís digital (el treball des de casa, la substitució del professor en les aules, la realitat virtual aplicada a tots els camps, etc.), sense fer-ne una crítica, sense valorar el que comporta la seva utilització, les repercussions econòmiques i els impactes que ha provocat i provocarà la tecnologia audiovisual en la societat." (Deó 2000a:409)

Al marge de posicions tecnofíliques o tecnofòbiques hi ha una tercera via, una posició

que vol implementar l'Educació en Comunicació *versus* l'analfabetisme mediàtic de l'alumnat. Una educació en mitjans de comunicació que pivota sobre dos elements diferenciats, però al mateix temps complementaris: l'anàlisi i la producció.

C) L'anàlisi i la producció de mitjans de comunicació

En la implementació de l'Educació en Comunicació (premsa, ràdio i televisió) a l'aula, és necessària l'anàlisi crítica⁹ dels mitjans de comunicació i, paral·lelament, la producció escolar -és a dir: a petita escala- de missatges mediàtics. Només així l'alumnat podrà aproximar-se, conèixer i desmitificar els mitjans. A tal fi es necessari treballar dos aspectes bàsics:

a.- L'estudi analític i crític dels mitjans de comunicació: l'aspecte que fa referència a la comprensió del mitjà. Treballar l'anàlisi dels mitjans és reflexionar sobre la construcció del discurs mediàtic (notícies, publicitat, guions, etc.). També cal estudiar, des d'aquest aspecte, la configuració de l'ecosistema comunicatiu, tan el local com el global (econòmic, polític, etc.).

b.- La tecnologia i la producció de missatges mediàtics: l'aspecte que desenvolupa els recursos expressius. La producció implica treballar les possibilitats tècniques de l'equipament i del llenguatge audiovisual. A través d'ella, podem conèixer les rutines i el procés de producció, l'edició, etc. dels grans mitjans. Treballar la producció escolar és una forma d'aproximar els mitjans a l'alumnat, és un primer pas per a la democratització de la comunicació.

Si desenvolupéssim aquests aspectes de l'Educació en Comunicació en l'Educació en Televisió, per exemple, caldria tenir en compte el següent:

EDUCACIÓ EN TELEVISIÓ

Anàlisi i crítica (comprensió)	Tecnologia i producció (expressió)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De la imatge i del discurs ▪ De l'estructura econòmica ▪ De l'estructura política ▪ De la recepció	<ul style="list-style-type: none"> ▪ La tecnologia audiovisual ▪ El llenguatge audiovisual ▪ El procés de producció ▪ Els gèneres televisius

(Deó 2000a:407)

⁹ L'anàlisi crítica del discurs (ACD) ha estat desenvolupada per Teun A. van Dijk i altres lingüistes, sociòlegs i psicòlegs crítics.

Un correcte disseny de les activitats audiovisuals proposades ens permetrà adaptar el nivell de dificultat, i per tant les podrem situar fàcilment al cicle o curs en què es realitzaran. A l'Educació Primària es poden integrar com a eix transversal o en les àrees curriculars de Llengua o la de Ciències socials. Però és en l'Educació Secundària on es poden desenvolupar més àmpliament, per exemple com a crèdit variable, o també integrant-les a les àrees de Llengua, Educació visual i plàstica o Tecnologia.

L'anàlisi dels dramàtics i dels informatius

Per aconseguir consumidors crítics de mitjans és necessari ensenyar l'alumnat, sobretot de Secundària, a llegir i a interpretar el llenguatge audiovisual, el radiofònic, etc., tot fent una anàlisi dels missatges que ens ofereixen els mitjans de comunicació, especialment la televisió ja que és el mitjà que més consumeixen.¹⁰

Sense voler ser catastrofistes, considerem que a les aules de Secundària hi ha una manca de treball d'anàlisi dels mitjans de comunicació, des d'una perspectiva crítica, per aconseguir que l'alumnat sigui capaç d'entendre i utilitzar la informació, que sàpiguen com es construeixen els rols i els estereotips, i que siguin capaços d'interpretar i criticar els valors i contravalors que transmeten els mitjans de comunicació.

Com que l'estudi dels mitjans de comunicació és complex, no podem quedar-nos en una descripció superficial del mitjà o dels missatges, caldria entrar en profunditat en l'anàlisi crítica i desgranar alguns temes per treballar la comunicació d'una forma més concreta. A tal fi, seria necessari realitzar lectures crítiques, utilitzant eines analítiques que desvetllaren les estructures dels diferents textos mediàtics.. En el camp de la televisió, per exemple, caldria fer algunes propostes per a la lectura crítica dels informatius, sèries i telefilms, concursos, publicitat, *reality shows*, etc.

Els mitjans de comunicació són els principals constructors dels referents socioculturals. Els nois i les noies absorbeixen, de la televisió o el cinema, una sèrie de valors, contravalors, estereotips, estètiques i rols, a través dels herois o mites del nostre temps que prenen la forma de cantants, models, actrius o actors. Personatges que sovint són omnipresents en la

---

¹⁰ Les dades de diferents estudis confirmen que la mitjana del consum diari de televisió a l'Estat espanyol, es situa aproximadament en els 210 minuts, és a dir 3 hores i mitja.

televisió, les revistes, la publicitat i el cinema. Són herois de la mitologia multimediàtica meitat reals meitat ficticis, modelats en molt casos per interessos comercials, culturals i ideològics, que s'erigeixen com a referents socials de la majoria de la joventut.

Els gèneres televisius preferits dels joves són les pel·lícules, les telesèries i les comèdies de situació i els *talk-shows*. Per aquest motiu, seria força engrescador poder treballar molt particularment la serialitat i el cinema a l'aula de manera complementària. Per altra banda, l'anàlisi dels informatius ens permetrà conèixer quina és la construcció de l'actualitat, el resum o el fragment de la realitat que els mitjans de comunicació mostren, que transmeten i els perquè. A través d'una comparativa de la informació que donen diferents capçaleres o cadenes podem contrastar les versions dels fets i observar com es donen diferents construccions informatives. Quan la informació que dóna un mitjà és insuficient podrem també, a partir d'aquesta comparativa, completar les informacions que ens interessin.

L'anàlisi dels mitjans, què aporta?

- **Conèixer com medien els mitjans.** A través de l'anàlisi acurada de les imatges i el discurs podrem detectar, en les notícies i els reportatges, la mediació que exerceixen les diverses empreses o persones que construeixen la notícia: l'agència de notícies, la cadena, l'operador de càmera, el redactor, el presentador, etc. Conèixer aquesta mediació és conèixer com es construeix el discurs mediàtic que normalment consolida un model mental, basat en el sentit comú de la majoria. Segons com es construeix aquest discurs, es pot configurar una realitat amb la intenció de manipular ideològicament als receptors.
- **Com es transmeten els valors.** Un dels aspectes més importants a tenir en compte en l'anàlisi crítica són la reproducció dels models mentals, dels prejudicis i la configuració dels estereotips, els valors i contravalors que transmeten els dramàtics (sèries, telefilms, telenovel·les, comèdies de situació, etc.) o la publicitat. L'anàlisi d'aquests gèneres també podria concretar-se en la construcció dels personatges, del guió, l'ambientació, els gèneres televisius i cinematogràfics, etc.

- **Quina es la seva estructura política i econòmica.** L'anàlisi dels mitjans també ha d'aprofundir en les estructures econòmiques i polítiques dels mitjans de comunicació. Per utilitzar un símil audiovisual, l'espectador ha de saber **que hi ha** "fora de pla", **quines** intencions mouen i **qui** hi ha al darrere dels mitjans o dels grups mediàtics, cada vegada més consolidats i potents. "Els mitjans són, en definitiva, una eina clau en la transmissió ideològica i per tant una peça clau en la batalla política. Observem, per exemple, el constatat moviment i resituació dels diferents grups polítics amb l'afany de controlar econòmicament o ideològicament diaris, ràdios, televisions o xarxes, la qual cosa denota la influència social que aquests mitjans tenen en els receptors." (Deó 2000b:43)

La producció

Les propostes de producció escolar: la publicació d'una revista, de programes de ràdio o reportatges audiovisuals han d'anar sempre acompanyades d'una anàlisi crítica del mitjà, ja que la producció sense un contingut didàctic i social pot reproduir els esquemes de la comunicació de masses i perdre el sentit/valor crític que poden desenvolupar. Fugirem així de la *gadgetització* de la qual parlàvem abans en referir-nos a la formació del professorat i la fascinació per la tecnologia.

La producció reforça el treball d'anàlisi dels mitjans. Quan es realitza un programa és el moment de posar a la pràctica tot allò que s'ha estudiat en l'apartat d'anàlisi, tant pel que fa a la forma com pel que es refereix al contingut. És aleshores quan l'alumnat forma part de la mediació de la informació i de la transmissió del discurs, ja sigui redactant notícies per premsa o ràdio o realitzant un programa audiovisual. D'aquesta forma, es constata la diferència entre la realitat i la informació que ells fabriquen: estructura de la notícia, selecció d'allò que creuen més important, selecció de les imatges, introducció d'opinió en la notícia, etc.

Però no podem pretendre que la publicació o el programa audiovisual que elabora l'alumnat sigui comparable a les publicacions comercials o els programes radiofònics o televisius professionals. En la producció escolar haurem de buscar altres finalitats que la realització de qualitat. És més important el procés de producció i l'aplicació de l'anàlisi en la construcció del discurs que no pas la qualitat del producte final. Així com apunta Elisabet Palau (Deó 2000:52) quan es refereix a l'experiència d'El Cargol Noticiari, el

programa que realitza l'alumnat "no té com a objectiu oferir un producte professional i de qualitat, tot i que contínuament ens esforcem a millorar-lo. El seu objectiu és que tot el procés de treball sigui d'utilitat com un mitjà per aconseguir millorar" tots els objectius prèviament dissenyats (participació, ús de la llengua, igualtats d'oportunitats, desenvolupament de les competències bàsiques en mitjans audiovisuals, etc.)

La producció escolar, què aporta?

- **Dóna a conèixer i desmitifica el mitjà.** La producció escolar de mitjans de comunicació dóna la possibilitat d'aproximar i conèixer a petita escala el mitjà, el procés i les rutines de producció, l'edició, els petits trucatges que -sobretot- els mitjans audiovisual fan, etc. Aquest coneixement del com es fa la producció desmitifica moltes vegades la visió que l'alumnat té del mitjà.
- **Potencia la motivació.** La producció escolar -sempre que sigui participativa i no tan sols contemplativa- converteix el mitjà en una eina educativa més, que motiva extraordinàriament l'alumnat, ja que connecta l'escola amb el seu entorn lúdic. D'aquesta forma es pot facilitar l'accés i la comprensió dels continguts que està treballant i el fa, doncs, protagonista del seu aprenentatge.
- **Fomenta la participació i democratització.** És una forma de fomentar i potenciar la participació de l'alumnat i la democratització de la comunicació en accedir directament a la producció d'un mitjà, en aquest cas escolar. Una participació individual, però també col·lectiva, que potencia el treball en grup, condició *sine qua non* de la producció en el camp dels mitjans de comunicació a causa de la seva complexitat.
- **Facilita la projecció social.** Si aconseguim, a més, que la producció trenqui el microespai comunicatiu escolar, i que la revista arribi a altres escoles i instituts¹¹, que la gravació d'àudio o el programa de vídeo formi part d'una

---

¹¹ Aquest és el cas de les revistes escolars que es coordinen des del CRP de Sabadell: *La Ceba* (Primària), *Ei!! Mira-te-la* (Secundària) i *B-124* (Primària i Secundària).

programació de ràdio escolar o municipal¹² o d'una televisió local¹³, una programació que tot un poble o barri pugui seguir a través d'una emissora escolar o una televisió local, haurem trencat, d'una forma real i efectiva, la verticalitat de la producció dels mitjans de comunicació. Per tant això implicaria, també, un major interès pedagògic de l'experiència.

D) Interrelació i col·laboració

Potenciar les sinergies entre **pares, professors i periodistes** pot ser una de les claus per dur a la pràctica una educació global en matèria de comunicació. L'educació en mitjans s'estén més enllà dels límits de l'educació formal. Pensem, per una banda, que els periodistes i els comunicadors en general són les persones que estan directament vinculades a la construcció dels missatges dels mitjans. Per l'altra, no podem oblidar que el consum de televisió s'efectua, majoritàriament a les llars. És per això que la implicació dels pares i les mares és molt important en aquest procés.

"Es necesario que, des de la familia, se asuma la función de orientar y de proporcionar elementos para la interpretación de los medios. De esta manera, el receptor podrá entender y reflexionar sobre aquello que le es transmitido. Una de las funciones más importantes de los padres y las madres en el seno de la familia es enseñar a sus hijos e hijas que la representación de la realidad que llevan a cabo los medios es tan sólo eso, una representación." (Deó, Gayà i Guimerà 2001: 14).

La creació d'espais d'interrelació entre aquests tres sectors socials implicats en l'educació en comunicació és bàsic per poder avançar d'una forma efectiva en l'educació en comunicació. En aquesta línia s'inspiren les propostes de Len Masterman (1993:275 i 1994:74), que suggereixen uns "enfocaments holístics de l'educació audiovisual", buscant una estreta col·laboració entre els professors d'educació en comunicació, i els pares i les mares.

"(...) *cierta* interacción entre profesoras y padres es algo inevitable en todo programa de educación audiovisual. Esto se debe a que la educación audiovisual es una forma de desarrollo del currículum que no sólo puede llegar a ser nueva

---

¹² Hi ha diverses experiències de col·laboració de centres, tant de Primària com de Secundària, amb ràdios municipals on els alumnes realitzen diversos programes radiofònics (podeu consultar el web www.aulamedia.org/aula2.htm).

¹³ "El Cargol Noticiari" Elisabet Palau i altres dins Francesc-Josep Deó (ed.) *Educació i Televisió Local*. Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors i Fundació Jaume Bofill. Barcelona, 2000. (pàg. 51 a 57).

para muchos padres, sino que además se presta a malas interpretaciones e incomprensión. Por ejemplo, la introducción de los programas populares de televisión en el aula puede ser vista con desconfianza e incluso con hostilidad por muchos pares. Además, la educación audiovisual puede ser el área del currículum escolar que más intensamente incida en los hábitos domésticos de consumo de medios." (Masterman 1993:275).

Per una altra banda, Len Masterman, també proposa una interacció entre els professors i els professionals dels mitjans, considerant-la clau.

"Hay pocos hechos que puedan tener más importancia y repercusión en el éxito futuro y en la calidad de la educación audiovisual que una colaboración fructífera entre los profesores de medios y los periodistas de la radio y de la televisión. Estos profesionales, al fin y al cabo, poseen una experiencia actualizada y un conocimiento del trabajo día a día, de los que los profesores carecen. Pueden informar sobre la experiencia práctica en los medios y las maneras en que los documentos se producen y pueden dar detalles específicos que están fuera del alcance de los profesores." (Masterman 1993:277)

Un exemple d'aquesta interrelació és la creació a Catalunya, el 1997, de l'associació *Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors*, i posteriorment d'altres associacions que conformen aquesta Xarxa d'Educació en Comunicació, *EntreLinies* al País Valencià (l'any 1998) i *Encontre* a les Illes Balears constituïda el juny de 2001. Les esmentades associacions estan formades per professionals de la comunicació i de l'educació, per persones i grups preocupats i interessats per la comunicació social, i centren bàsicament les seves intervencions en l'educació mediàtica. Els objectius generals de la Xarxa són: potenciar la reflexió i el debat sobre l'Educació en Comunicació, crear una xarxa de nexes i contactes, i intervenir socialment i en els mitjans de comunicació.

Són aquestes possibles àrees d'intersecció i de col·laboració entre el col·lectiu d'educadors, pares i comunicadors les que s'han de consolidar per projectar amb força i en diferents direccions una educació global en comunicació. Malgrat tot, i sent realistes, són molt pocs els fòrums que apleguen tots els sectors implicats, ja sigui per una desconfiança mútua, ja sigui per una divergència en els interessos finals de cada col·lectiu. Així, els espais d'intersecció dels que parlàvem són molt pocs i es redueixen, malauradament, a unes jornades o a un fòrum de debat puntual sense continuïtat.

Col·laboració entre els mitjans locals i els centres

Un iniciativa que segueixen cada vegada més centres per potenciar l'Educació en

Comunicació és la col·laboració entre els mitjans locals i els centres docents. Caldria fomentar per generalitzar la relació entre els centres docents i els mitjans de comunicació locals o comarcals (les ràdios, les televisions i la premsa local), en tant que mitjans més pròxims a les escoles i instituts. Això facilitaria la tasca al professorat en el camp de l'Educació en Comunicació

Els cursos 1999-00 i 2000-01, l'associació **Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors** amb la col·laboració de la Fundació Jaume Bofill va posar en marxa la "Convocatòria d'ajuts per a l'Educació en Comunicació". La iniciativa, amb el lema *Vine i fes TV?*, tenia la intenció de "dinamitzar i potenciar la col·laboració entre les televisions locals i els centres docents, amb la finalitat de desenvolupar un treball conjunt en matèria d'educació en comunicació" tant pel que fa l'aspecte de l'anàlisi de continguts com en la producció de programes de televisió. Una de les condicions de la Convocatòria era que les activitats d'anàlisi i de producció, que se'n derivessin dels projectes presentats, dotessin els escolars dels suficients criteris perquè poguessin analitzar i triar, perquè sapiguessin consumir mitjans audiovisuals; i també que els capacitessin per crear els seus propis missatges audiovisuals.

La convocatòria d'aquests ajuts anava adreçada tant als centres docents com a les televisions locals -la segona edició es va ampliar a les ràdios locals- que vulguessin desenvolupar activitats didàctiques conjuntes entre un centre docent i un mitjà de comunicació local. I tenia com a finalitat apropar l'alumnat tant d'Educació Primària com de Secundària a la tecnologia audiovisual i a la producció televisiva, com una forma de treballar l'educació audiovisual des d'una perspectiva teòrico-pràctica, a través de la realització d'un programa de televisió de curta durada.

La comunicació local

No és casual l'aposta decidida de **Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors** per la comunicació local, ja que és en aquest tipus de mitjans de comunicació on conflueixen -o haurien de confluir- la comunicació col·lectiva més pròxima i els interessos informatius de l'audiència d'un àmbit geogràfic reduït.

"Ateses les propietats de la mesocomunicació, la seva funció en l'ecosistema comunicatiu i en l'àmbit geogràfic que ocupa, la televisió local afavoreix la

participació directa de l'audiència en la seva programació i en els seus continguts, amb unes possibilitats d'incidència immediata molt més àmplia que les televisions situades en altres espais comunicatius (televisions autonòmiques, estatals o via satèl·lit)." (Deó 2000:31)

Aquestes característiques, però, poden variar segons la funció sociocultural que prioritzin les direccions de les televisions locals i també en funció de la titularitat pública o privada¹⁴.

La participació directa de l'alumnat en la producció televisiva, assumint totes les responsabilitats en el procés de realització: redacció, producció, etc. és una forma de potenciar la democratització en la comunicació, malgrat que aquesta sigui a petita escala a través dels mitjans locals. En aquest sentit, Emili Prado i Miquel de Moragas apunten:

"L'aspecte democràtic clau no pot ser el d'una visió restrictiva de l'accés, que es limiti a l'ús dels instruments, o bé a la possibilitat que cadascú pugui arribar a una emissora a dir el que vulgui (...), sinó que l'aspecte democràtic clau resideix en la possibilitat de crear una dinàmica política (circulació d'informació específica i pròxima) i una dinàmica cultural (ús dels mitjans) com una nova forma de mediació de caràcter interpersonal, a la qual en lloc de substituir, estimula." (Prado i de Moragas 1991:15)

La col·laboració amb les televisions o ràdios locals -com a mitjà de comunicació més proper als centres docents- pot ser també una forma de solventar la manca d'equipament de producció audiovisual (càmeres, micros, taules d'edició, etc.) que tenen moltes escoles i instituts. Així amb l'assessorament d'alguna persona del mitjà local i amb l'ajut dels seus equips tècnics es poden fer viables molts projectes audiovisuals que d'altra forma no es durien a terme. Des de la perspectiva de la realització o producció, les televisions locals són el millor vehicle per treballar l'educació audiovisual en l'àmbit escolar.

Per tant, els centres docents, com a entitats actives de l'entramat sociocultural del municipi o la comarca, han de tenir un espai en el medi social de comunicació, com és la televisió local. Aquest espai estarà determinat per la voluntat o capacitat de generar informació per part de l'escola o l'institut. A partir d'aquesta premissa, es poden buscar formes de col·laboració amb la televisió local per poder desenvolupar diversos tipus d'activitats." (Deó 2000:32)

---

¹⁴ Segons dades de l'Institut de la Comunicació (INCOM) de la Universitat Autònoma de Barcelona -referides a l'any 2000- de les 97 televisions locals que hi ha a Catalunya 49 són privades i 48 televisions són creades a iniciativa dels ajuntaments. (Guimerà 2000:229)

Activitats per apropar, conèixer o participar en la televisió local

Les col·laboracions entre les televisions locals i els centres educatius generen activitats audiovisuals que podríem dividir en tres grans blocs, les característiques generals de les quals serien les següents:

- a) Les **activitats de referència** o d'aproximació al mitjà televisiu. "Activitats puntuals o esporàdiques proposades des de les pròpies televisions locals, des dels Centres de Recursos Pedagògics (CRP) o d'altres entitats, amb la intenció d'oferir als centres docents la possibilitat d'apropar i conèixer el mitjà televisiu, sobretot des d'una perspectiva tècnica o de producció."
- b) Les **activitats de suport didàctic** relacionades amb el contingut curricular. "Activitats d'educació audiovisual proposades i organitzades per les televisions locals, o per alguna institució educativa, com poden ser els Centres Pedagògics de Recursos (CPR) amb la col·laboració de les emissores locals."
- c) Les **activitats d'integració** que ofereixen a l'alumnat la possibilitat de participar d'una forma activa en la programació. "Aquestes activitats solen ser puntuals o periòdiques i la característica principal és la participació directa de l'alumnat en algun espai televisiu periòdic que s'emet per antena, ja sigui en la seva realització total o en alguna de les seves fases." (Deó 2000:34)

Malgrat el potencial educativo-comunicatiu que tenen les col·laboracions entre els mitjans locals i els centres docents, encara són escasses les experiències de referència, de suport didàctic i molt menys encara les d'integració que hi realitza l'alumnat de les escoles i instituts catalans. En conseqüència, la pregunta és: com generalitzar aquestes experiències de col·laboració entre televisions locals i els centres docents? Algunes propostes per consolidar el treball que s'està realitzant i avançar en aquest sentit serien:

- A través de convenis de col·laboració o d'altres fórmules, s'hauria d'arribar a un acord continuat entre les diferents associacions o federacions en què estan organitzats els mitjans locals, per una banda, i les institucions educatives o les administracions locals per l'altra (Departament d'Ensenyament, Instituts Municipals d'Educació, Centres de Recursos Pedagògics (CRP), Instituts de Ciències de l'Educació (ICEs) de les universitats, etc.). Es tracta, en definitiva, de buscar algun suport institucional permanent, perquè es generalitzi la relació entre els mitjans locals i els centres docents. No podrem implementar d'una forma efectiva aquesta col·laboració, ni fer-la extensiva, si depenem només del voluntarisme de les persones que hi participen.

- Caldria que les televisions locals i també les ràdios municipals ofertessin a les escoles i instituts de la zona o comarca activitats didàctiques per al coneixement del mitjà, com podrien ser per exemple: visites guiades, enregistraments de programes i d'altres activitats escolars dutes a terme en franges horàries en què els estudis de les televisions o les ràdios locals estiguin lliures. D'aquesta forma, es podrien rendibilitzar socialment i econòmicament les instal·lacions de les ràdios i les televisions locals i, al mateix temps, s'obriria un seguit de possibilitats didàctiques que aproximarien el mitjà per, així, educar audiovisualment l'alumnat.

Bibliografia citada

Deó, Francesc-Josep. (2000)

Educació i televisió local. Mitjans. Xarxa d'Educadors i Comunicadors i Fundació Jaume Bofill. Barcelona.

Deó, Francesc-Josep. (2000a)

"De la Galàxia Gutenberg a l'Era Marconi. (Ecosistema comunicatiu, tecnologia i educació audiovisual)" a **Temps d'Educació**, número 23. Divisió de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona.

Deó, Francesc-Josep. (2000b)

"L'educació i la comunicació entre mil·lennis" a **Guix. Elements d'Acció Educativa**, número 264. Editorial Graó. Barcelona.

Deó, Francesc-Josep, Gayà Catalina i Guimerà, Josep Àngel. (2001)

Tecnología y medios de comunicación social. Gestió familiar. Les Heures (Universitat de Barcelona. Fundació Bosch i Gimpera). Barcelona.

Guimerà, Josep Àngel. (2000)

"La televisió local" a Coromines, Maria i de Moragas, Miquel (Ed.). **Informe de la comunicació a Catalunya 2000.** Barcelona. Institut de la Comunicació (INCOM) i Universitat Autònoma de Barcelona.

Majó, Joan. (1997)

Xips, cables i poder. Biblioteca Oberta. Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya. Proa. Barcelona.

Maquinay, Aurora. (1994)

L'Educació Àudio-visual. Orientacions per al desplegament del currículum. Educació Infantil i Primària. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

Maquinay, Aurora i Ripoll, Xavier. (1996)

Educació àudio-visual. Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

Masterman, Len. (1993)

La enseñanza de los medios de comunicación. Proyecto Didáctico Quirón. Ediciones de la Torre. Madrid.

Masterman, Len i Mariet, François. (1994)

L'éducation aux médias dans l'Europe des années 90. Collection Education. Les éditions du Conseil de l'Europe. Strasbourg.

Prado, Emili i de Moragas, Miquel (1991)

Televisiónes locales. Tipología y aportaciones de la experiencia catalana. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona.

ANNEX

Distribució dels crèdits a l'ESO fins ara			
ESO	Primer cicle	Segon cicle	TOTAL
Crèdits comuns	36	35	71
Crèdits variables	15	21	36
Crèdits de síntesi	2	2	4
Crèdits de tutoria	2	2	4
TOTAL	55	60	115

Distribució dels crèdits a l'ESO per al curs 2002-2003			
ESO	Primer cicle	Segon cicle	TOTAL
Crèdits comuns	45	46	91
Crèdits variables	6	10	16
Crèdits de síntesi	2	2	4
Crèdits de tutoria	2	2	4
TOTAL	55	60	115